

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-10-31

Ärendenummer 04178SMF-2023-
04178

Handläggare

Daniel Sandberg

Telefon: 0313655598

E-post: semsa.durmo@stadsmiljo.goteborg.se

Svar på uppdrag från stadsmiljönämnden gällande redovisning av systematisk renhållning i stadens gemensamma områden

Förslag till beslut

Stadsmiljönämnden förklarar uppdraget gällande redovisning av systematisk renhållning i stadens gemensamma områden (SMN 2023-05-24, § 178 SMF-2023-04178) för fullgjort.

Sammanfattning

Enligt miljöbalken 15 kap. 26§ är nedskräpning förbjudet på platser som allmänheten har tillträde eller insyn till. Trots detta hamnar stora mängder skräp, avsiktligt eller oavsiktligt, på gator och torg, i parker samt i skog och mark. Förutom att nedskräpningen är ett otrevligt inslag och påverkar förutsättningarna för turism och lokalt näringsliv negativt genererar den även skador på både djur och människor.

Av lagen med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning framgår bland annat att kommunen har ett gaturenhållningsansvar för gator, torg, parker och andra allmänna platser som redovisas i detaljplan och som kommunen är huvudman för. Kommunfullmäktige har gett stadsmiljönämnden i uppdrag att ansvaret för gaturenhållning, snöröjning med mera av allmänna platser, som åligger kommunen enligt lag (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning, dock med den begränsning som följer av lokala föreskrifter för gaturenhållning för Göteborgs Stad. Det är upp till respektive kommun att avgöra om gaturenhållningen ska utföras av egen personal eller genom upphandlade entreprenörer. I Göteborgs Stads fall förekommer båda delarna. Ansvaret för renhållning som utförs i stadens egen regi åligger Stadsmiljöförvaltningen. Det är verksamhetsområde samordnad skötsel som ansvarar för planering, upphandling och uppföljning av förvaltningens renhållning samt de upphandlade entreprenörerna.

För att planera och styra renhållningsarbetet använder sig förvaltningen av bland annat gemensamma, digitala kartunderlag och beskrivningsdokument. Hur ofta olika ytor städas beror generellt på hur många personer som rör sig där. Ytor där många personer rör sig prioriteras före områden med färre i rörelse. I de fall en utförare upplever att ett område eller en yta behöver mer städning än vad avtalet eller överenskommelsen med förvaltning omfattar, anmäls detta av utföraren till förvaltningen. Förvaltningen gör då en bedömning av en eventuell justering av städfrekvensen.

Fungerande kontaktvägar är en viktig förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig renhållning eftersom det bidrar till att skapa kvalitet för dem som verksamheten vänder sig till. Synpunkter och felanmälningar från allmänheten är också viktiga eftersom de förvaltningen, av praktiska och resursmässiga skäl, inte kan bevaka alla ytor samtidigt. Alltså kan synpunkter från allmänheten och miljöförvaltningen kan leda till ytterligare renhållningsåtgärder.

Uppföljning och utvärdering av utförd renhållning sker genom uppföljning av ärendestatistik, stickprovskontroller, tillsyn, egenkontroller och besiktningar. Rapportering sker därefter till beställaren, ansvarig handläggare för planering och uppföljning av åtgärderna.

Göteborg Stad växer vilket bidrar till ökat folkliv som bidrar till förändrade levnadsvanor som leder till ökat slitage och miljöpåverkan på våra offentliga utemiljöer. Samtidigt har de senaste årets indexhöjningar till följd av ökade el och bränslepriser samt höjd inflation, bidragit till att förvaltningens resurser behöver omprioriteras och effektiviseras. Samhällsutvecklingen medför behov av nya och innovativa lösningar som kostnads optimerar verksamhetens nyttoeffekter.

Förvaltningen förordar därmed fortsatt vidareutveckling och effektivisering av renhållningen genom IT innovationer och systemstöd samt genom fortsätta förbyggandeåtgärder mot nedskräpning.

Bedömning ur ekonomisk dimension

En stor del av stadens renhållning upphandlas genom externa entreprenörer. Det är därför viktigt att förvaltningen säkerställer att kraven som ställs i upphandlingarna uppfyller de behov som finns och tydligt anger förväntningar på leverantörer. Det är även viktigt att leverantörers seriositet kontrolleras under upphandlingsprocessen. Vidare behöver upprättade avtal och leverantörer följas upp löpande under avtalsperioden för en ökad kontroll av att upphandlade tjänster som finansieras av offentliga medel används effektivt för allmänhetens bästa.

Bedömning ur ekologisk dimension

Genom en effektiv och ändamålsenlig renhållning av stadens offentliga rum möjliggörs utrymme åt de processer och värden som ekosystemen skapar. På så sätt kommer Göteborg att stå bättre rustat både ekonomiskt och miljömässigt för klimatförändringar.

Förvaltningen anser att det är viktigt att vidareutveckla det förebyggande arbetet mot nedskräpning genom att medvetengöra allmänheten om nedskräpningens negativa konsekvenser ur miljöhänsyn.

Bedömning ur social dimension

Renhållningsverksamheten har samma kontaktvägar som övrig verksamhet alltså via kontaktcenter, webb och sociala medier. Förvaltningen planerar att se över hur vi kan effektivisera spridning av information gällande de olika kontaktvägarna för att utveckla medborgardialogen i syfte till att vidareutveckla och effektivisera renhållningen i Göteborgs Stad.

Ärendet

I enlighet med uppdrag från stadsmiljönämnden den 2023-05-24 redovisar förvaltningen hur den arbetar systematiskt och förbyggande med renhållning för att förhindra eller åtgärda nedskräpning.

Stadsmiljöförvaltningen har genomfört en utredning i syfte till att utkristallisera och redogöra befintliga arbetssätt och åtgärder för att effektivt renhålla stadens ytor. Vidare redovisas även potentiella utvecklingsmöjligheter som kan bidra till vidareutvecklingen av stadens renhållning.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Enligt miljöbalken 15 kap. 26§ är nedskräpning förbjudet på platser som allmänheten har tillträde eller insyn till. Trots detta hamnar stora mängder skräp, avsiktligt eller oavsiktligt, på gator och torg, i parker samt i skog och mark. Förutom att nedskräpningen är ett otrevligt inslag och påverkar förutsättningarna för turism och lokalt näringsliv negativt genererar den även skador på både djur och människor.

Även om var och en har ett personligt ansvar att inte skräpa ned så ansvarar olika aktörer för att åtgärda den nedskräpning som uppstår på allmänna platser. Av lagen med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning framgår bland annat att kommunen har ett gaturenhållnings-ansvar för gator, torg, parker och andra allmänna platser som redovisas i detaljplan och som kommunen är huvudman för. Fastighetsinnehavare har ansvar för områden som i detaljplan redovisas som kvartersmark och används för allmän trafik. Kommunen har även ett tillsynsansvar för gaturenhållningen.

Kommunfullmäktige i Göteborg har, med stöd av gaturenhållningslagen, meddelat lokala föreskrifter för gaturenhållningen. I dessa anges att fastighetsinnehavare inom ett område med detaljplan, där kommunen är huvudman för allmänna platser, ska utföra de åtgärder som kommunen svarar för enligt gaturenhållningslagen 2 §. Åtgärderna avser bland annat bortförande av skräp från gångbanor, trottoarer och trappor upp till 10 meter utanför fastighetens tomtgräns. Därmed har även fastighetsägare ett stort ansvar för gaturenhållningen i Göteborg.

Kommunfullmäktige har gett stadsmiljönämnden i uppdrag att ansvaret för gaturenhållning, snöröjning med mera av allmänna platser, som åligger kommunen enligt lag (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning, dock med den begränsning som följer av lokala föreskrifter för gaturenhållning för Göteborgs Stad.

Det är upp till respektive kommun att avgöra om gaturenhållningen ska utföras av egen personal eller genom upphandlade entreprenörer. I Göteborgs Stads fall förekommer båda delarna. Ansvaret för den renhållning som utförs i stadens egen regi åligger Stadsmiljöförvaltningen. Det är verksamhetsområde samordnad skötsel som ansvarar för planering, upphandling och uppföljning av förvaltningens renhållning samt de upphandlade entreprenörerna.

Förvaltningens planeringsarbete

För att planera och styra renhållningsarbetet använder sig förvaltningen av bland annat gemensamma, digitala kartunderlag och beskrivningsdokument, såsom

- funktionskartan
- Utförandebeskrivning för grönytor, träd, intilliggande hårdgjorda ytor samt tillhörande anläggningar
- utförandebeskrivning för barmarksrenhållning.

Hur ofta olika ytor städas beror generellt på hur många personer som rör sig där. Ytor där många personer rör sig prioriteras före områden med färre i rörelse. Dessa ytor har därmed generellt en lägre frekvens av renhållning.

I de fall en utförare upplever att ett område eller en yta behöver mer städning än vad avtalet eller överenskommelsen med förvaltning omfattar, anmäls detta av utföraren till förvaltningen. Förvaltningen gör då en bedömning av en eventuell justering av städfrekvensen, exempelvis vad gäller tömning av papperskorgar. Synpunkter från allmänheten och miljöförvaltningen kan också leda till ytterligare renhållningsåtgärder.

Ärendestatistik utvärderas årsvis för att följa trender och utveckling, samt är beslutsunderlag för att justera behov av drift och underhåll. Såsom till exempel öka eller sänka frekvenser av renhållning. Förvaltningen har en ambition att utvärdera med tätare frekvens än årsvis och hoppas på så vis öka effektivitet och flexibiliteten i stadens renhållning ytterligare.

Tillsyn, uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering av utförd renhållning sker genom stickprovskontroller, tillsyn, egenkontroller och besiktningar. I stadens gemensamma områden sker samordning och samarbete med övriga markförvaltande förvaltningar genom att samma utförare anlitas i samma geografiska områden i syfte att säkerhetsställa samma leverans av renhållning oavsett vem som förvaltar stadens yta. I de geografiska områden där utföraren är extern utförs även förvaltningsövergripande gemensamma byggmöten, stickprovskontroller och besiktningar. Utöver renhållning ingår även tillsyn av samtliga platser, ytor eller anläggning där det finns beställning på löpande drift såsom till exempel renhållning, ogräsrensning eller likande. Tillsynen utförs oftast i samband med renhållningen eftersom renhållningen har en högre frekvens än många andra driftmoment så som ogräsrensning, gräsklippning osv. Rapportering sker därefter till beställaren, ansvarig handläggare för planering och uppföljning av åtgärderna.

Med tillsyn menas visuell observation av användbarhet samt rapportering av eventuella avvikelser. Markbeläggningar och utrustning inom arbetsområdet kontrolleras samt om det finns vegetation som är skadad eller utgör trafiksäkerhetsrisk genom att skymma belysningar och trafikskyltar eller på annat sätt hindrar trafiken. Särskild uppmärksamhet ägnas åt lek- och gymutrustnings funktion och fallunderlag. Där omfattar den visuella kontrollen även omfattande slitage, skarpa kanter och saknade delar, samt saknad och skadad utrustning.

Fel som kan medföra personskada ska omedelbart anmälas till beställaren. Om beställaren inte omedelbart kan nås, ska risken för personskada elimineras och snarast, därefter anmäls felet till beställaren. Förvaltningens egna utförare använder sig idag av traditionella kommunikationskanaler det vill säga e-post, sms, chattfunktioner, avstämningsmöten, och verksamhetsmöten.

Förvaltningen avser att effektivisera kommunikationen och mellan de olika parterna genom att undersöka möjligheten att framöver kunna rapportera in avvikelser direkt i förvaltningens gemensamma digitala karta med hjälp av förvaltningens systemstöd för ärendehantering, DF Respons. En första version planeras implementeras i höst.

Uppsamlandet av skräp före slåtter och gräsklippning

På de gräs, äng eller slåtterytor som förvaltas av Stadsmiljöförvaltningen utförs renhållningen av olika aktörer; antingen i egen regi eller av en upphandlad entreprenör. Förvaltningen klipper inget gräs i egen regi, däremot utförs renhållning i egen regi i de centrala delarna av staden. I andra delar av staden utför upphandlad extern entreprenör både gräsklippning, slåtter och städning.

Förvaltningen upprättar en skötselsbeskrivning till entreprenörer och utförare i egen regi. Skötselbeskrivningar ger instruktioner i vad som ingår i respektive driftmomentet samt på vilken frekvens driftmomentet ska utföras.

Utvärdering och kvalitetssäkring sker genom egenkontroller, besiktningar samt kontinuerliga driftsmöten med utförarna.

Stadsmiljöförvaltningen är medvetna om att problematiken kring gräsklippning och nedskräpning. Det är svårt att helt komma ifrån problematiken eftersom skräp snabbt förflyttar sig och att nya samlingar av skräp snabbt kan tillkomma efter utförd renhållning.

Dock avser förvaltningen att minska problematiken genom följande åtgärder:

Samordningsmöte inför säsongstart med utförare som arbetar med renhållning och berörda gräsentreprenörer. Syftet med samordningsmötena är att synkronisera varandras utförande för att förebygga problematiken med sönderklippt gräs. Samt för att knyta kontakter som underlättar ett enklare och effektivare samarbete över olika yrkesgrupper.

Vid egenkontroller, besiktningar och övrigt uppföljningsarbete 2024 kommer det fokuseras extra på renhållning generellt men renhållning på gräs, ängs- och slåtterytor specifikt. Genom tätare dialog mellan utförare och uppdragsgivare, kring uppföljning och vad uppföljningen syftar till, är förhoppningen att synliggöra både brister och framgångsfaktorer. Samt att skapa bättre förutsättningar för ett ständigt förbättringsarbete.

Förtydliganden kring att sönderklippt skräp inte tolereras i skötselbeskrivningar har genomförts i de nya gräs, äng- och slåtterkötselavtal som startas upp 2023. Följande text är tillagd: "Efter utförd klippning får det inte förekomma sönderklippt ej organiskt skräp såsom till exempel papper och plast". Vilket innebär att om det förekommer skräp på ytan när gräsklippning ska utföras, får antingen gräsentreprenören skicka en avvikelse till uppdragsgivaren skyndsamt att gräsklippningen ej kan utföras, alternativt själva kontakta

ansvarig utförare för renhållningen. Konsekvensen kan bli att gräsklippning kan försenas något, men vinsten att inte sprida sönderklippt skräp i våra utemiljöer anses väga tyngre i detta fall.

Kontaktvägar för att rapportera nedskräpning och felanmälningar

Fungerande kontaktvägar är en viktig förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig renhållning eftersom det bidrar till att skapa kvalitet för dem som verksamheten vänder sig till. Synpunkter och felanmälningar från allmänheten är också viktiga eftersom de förvaltningen, av praktiska och resursmässiga skäl, inte kan bevaka alla ytor samtidigt. Alltså kan synpunkter från allmänheten och miljöförvaltningen kan leda till ytterligare renhållningsåtgärder.

Handläggningen av inkomna synpunkter till förvaltningen sker systematisk genom ärendehanteringssystem, DF Respons, oavsett om det är förvaltningens egna utförare eller externa utförare som utför renhållningen.

Felanmälningar går direkt till utföraren för åtgärd för att minska ledtider och öka effektiviteten. I de fall när det inte finns någon löpande beställning av renhållning på ytan går ärendet via berörd uppdragsgivare som tar beslut om åtgärd på både kort- och långsikt.

Kontinuerlig uppföljning av utförd renhållning (samt övrig beställd drift) sker via månadsvisa byggmöten samt besiktningar, egenkontroller och stickprovskontroller ute på plats. I de områden där staden anlitar externa utförare sker besiktning och kontroller av externa byggleddare.

Förebyggande arbete mot nedskräpning

Stadsmiljöförvaltningen arbetar även med att uppmärksamma problematiken kring nedskräpning och försöka förändra allmänhetens beteende och på så sätt arbeta även förebyggande mot nedskräpningen istället för enbart reaktivt. Exempel på det är samarbete med Håll Sverige Rent som bland annat resulterade i ett digitalt Escape Game under årets Kulturkalas. Men även ”Leende natur” kampanjen som utöver insatser som Göteborgs Stad ansvarade för informerade om vad allmänheten kan göra för att minska nedskräpningen när de vistas i våra offentliga utemiljöer. Samt vilka evenemang och engagemang som man kan engagera sig i, såsom ”Nordiska kusträddardagen”, ”Hela Sverige plockar skräp” och ”Strandstädarkartan”.

Förvaltningens bedömning

Göteborg Stad växer vilket bidrar till ökat folkliv som bidrar till förändrade levnadsvanor som leder till ökat slitage och miljöpåverkan på våra offentliga utemiljöer. Samtidigt har de senaste årets indexhöjningar till följd av ökade el och bränslepriser samt höjd inflation, bidragit till att förvaltningens resurser behöver omprioriteras och effektiviseras. Samhällsutvecklingen medför behov av nya och innovativa lösningar som kostnads optimerar verksamhetens nyttoeffekter.

Förvaltningen arbetar med att ställa om verksamheten från frekvensstyrd till behovsstyrd. Detta bland annat genom olika innovationer och digitala lösningar som kan höja effektivitet inom renhållning, skötsel och anläggning. Ett exempel på detta är att samtliga papperskorgar i Slottsskogen har utrustats med sensorer som mäter deras fyllnadsgrad. Detta ger en bra översikt för rätt planering och bemanning. En effektivisering som leder till färre transporter, minskad miljöpåverkan samt en förbättrad resursplanering.

Förvaltningen förordar fortsätta vidareutveckling och effektivisering av verksamheten genom IT och systemstöd samt genom fortsätta förbyggandeåtgärder mot nedskräpning.

Morgan Davidsson

Avdelningschef drift och underhåll

Anders Ramsby

Direktör